

матеріалі інновацій англійської мови): автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / Головка Олександра Миколаївна; Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2010. – 20 с. *Зацний Ю.А.* Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу/ Ю.А. Зацний. – Львів: ПАІС, 2008. – 228 с. *Козьмик Г.О.* Світ сучасної людини в контексті мовних змін. Інноваційні процеси у лексичній системі англійської мови на межі XX і XXI століть. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2007. – 111 с. *Левицький А.Е.* Номінативні одиниці в англомовній пресі: функціонально-семантичний аспект // Сучасна англомовна публіцистика: лінгвістичний аспект / За заг. ред. А. Е. Левицького, С. І. Потапенка. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2010. – С. 55-61. *Селье Г.* Стресс без дистресса / Г. Селье. – М: Прогресс, 1979. – 123 с. *Толчий М.В.* Стресс как объект научной рефлексии / М.В. Толчий, Т.М. Чурилова. – Ставрополь: НОУ ВПО СКСИ, 2009. – 312 с. *Фресс П.* Эмоции/ П. Фресс – В кн.: Экспериментальная психология [Текст] / Под ред. П. Фресса и Ж. Пиаже. М., 1975, вып. V, гл. XVI. *Lasarus R.S.* Psychological Stress and Coping Process / R.S. Lasarus. – N.Y.: McGraw-Hill, 1966. – 162 p. *Myers D.* Emotions, Stress and Health [Електронний ресурс] // <http://www.davidmyers.org/davidmyers/assets/9e-Happiness.pdf>. – 2011. – Назва з екрану. Социальный стресс [Електронний ресурс] // http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RRywlxx. – 2011. – Назва з екрану.

ДРИБНЮК В.Т.

(Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича)

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОГО АСПЕКТУ СУБ'ЄКТИВНОЇ МОДАЛЬНОСТІ

Стаття присвячена вивченню комунікативно-прагматичного аспекту суб'єктивної модальності та чинників, які визначають специфіку її змісту.

Ключові слова: суб'єктивна модальність, висловлення, адресант, адресат, комунікативний акт.

Дрибнюк В.Т. Интерпретация коммуникативно-прагматического аспекта субъективной модальности. Статья посвящена изучению коммуникативно-прагматического аспекта субъективной модальности и факторов, которые определяют специфику её содержания.

Ключевые слова: субъективная модальность, высказывание, адресант, адресат, коммуникативный акт.

Dribniuk V.T. The Interpretation of Subjective Modality Communicative-Pragmatic Aspect. The article is dedicated to the study of communicative-pragmatic aspect of subjective modality and factors that determine the specificity of its content.

Key words: subjective modality, utterance, addresser, addressee, communicative act.

Об'єктом дослідження у статті є лінгвістична категорія суб'єктивної модальності, **предметом** – її комунікативно-прагматичний аспект. Наше **завдання** полягає в інтерпретації особливості комунікативно-прагматичного аспекту суб'єктивної модальності. Дослідження проводилося на матеріалі сучасної англійської мови.

Лінгвістична прагматика приділяє увагу вивченню функціонування мови у мовленні та факторам вираження комунікативного наміру мовця. Увага дослідника спрямована на виявлення взаємозв'язків між мовцем та його мовленнєвою поведінкою [Алексеев 1989, с. 4].

Комунікація як складний процес орієнтується на передачу інформації (довести до відома слухача/читача повідомлення про певний факт/подію/думку тощо), відображення соціальної поведінки та відносин між людьми. Різноманітність цих відношень знаходить вираження у висловленнях, які є результатом мовленнєвих актів.

Теорія мовленнєвих актів розглядає комунікацію як різновид мовленнєвої поведінки, здійснюваної за допомогою певного набору засобів. Згідно цієї теорії, висловлення є складним актом, який включає в себе три аспекти: 1) локуцію – власне акт висловлення; 2) пропозицію – виділення та об'єднання об'єкта та його ознаки; 3) іллокуцію – комунікативний намір мовця [Беляева 1985, с. 25]. Процес комунікації містить три складники: мовця, слухача та предмет спілкування. В кожному мовленнєвому акті комунікативна функція висловлення нестиме евокативне значення – вплинути на слухача для породження у нього певних думок, оцінок, бажань виконати певну дію, тощо [Ивин 1970, с. 11-12].

Суб'єктивна модальність як комунікативна функція речення відображає таку позицію мовця, який впливає на співбесідника актом мовленням: він має намір передати співрозмовнику свою оцінку ситуації, предмета, явища, тощо [Прокофьева 1994, с. 91; Федосеева 2005]. Будь-яке висловлення, містить в собі модальність як ознаку завершеності думки, а комунікація забезпечує її реалізацію. Акт мовлення завжди модальний, адже ціль мовця полягає не лише у повідомленні, але й у певному впливі на іншого учасника комунікації. Це означає, що суб'єктивна модальність висловлення містить у собі комунікативний та прагматичний аспекти [Агаева 1990, с. 37].

Висловлення, які становлять процес спілкування, характеризуються властивістю комунікативності та містять *об'єкт* суб'єктивної модальності, *суб'єкт* суб'єктивної модальності та *реципієнта* суб'єктивної модальності. “Об'єктом суб'єктивної модальності може бути окремий предмет, абстрактне поняття, явище, процес, стан, відношення між двома об'єктами навколишнього світу. Суб'єктом суб'єктивної модальності виступає особа, яка виражає свою оцінку. Реципієнтом є особа, на яку спрямоване речення з суб'єктивною модальністю” [Ткачук 2002, с. 75]. При побудові висловлення мовець ідентифікує учасників комунікації і звертається до словникового запасу, який підходить саме до цієї ситуації [Скепская 1987, с. 34]. Процес формування висловлення – це відбір єдиного серед численних, який відповідає вимогам та інтенціям мовця [Почепцов 1986, с. 43].

Для правильного втілення комунікативної цілі необхідно враховувати “максими спілкування” (за П. Грайсом): 1) максима кількості (висловлення повинно бути достатньо інформативним); 2) максима якості (ніколи не говорити про те, що не може бути обґрунтованим); 3) максима релевантності (говорити лише по суті); 4) максима способу висловлення (унікати неясності та двозначності) [Булыгина 1981, с. 339].

Комунікативна мета ініціатора висловлення залежить від прагматичного типу речення, яке виражає стимул і може полягати в: – одержанні відповіді на поставлене запитання; – спонуканні чи застереженні співрозмовника до/проти певної дії; – отриманні дозволу на певний вчинок; – отриманні позитивної/негативної реакції на пропозицію; – передачі співрозмовнику інформації, яка не вимагає реакції з його боку [Рудик 2000, с. 123-124].

Прагматика комунікації, безпосереднім складником якої є суб'єктивна модальність, залежить від учасників, які беруть участь у спілкуванні, та стосунків, у яких вони перебувають. У прикладі, який ми наводимо, розмова двох друзів підкріплюється *душевною підтримкою* та *дружнім настроєм* комунікантів і виражається у діалозі за допомогою словосполучення *frightfully kind*, іменників позитивної оцінки *friend, dear* та прислівника *yes*, який позначає згоду товаришувати.

I took two strides to the chimney piece and picked up a little oval gilt snuffbox, one of my most treasured pieces. I gave it into her hand.

“Oh Bradley, how frightfully kind of you, it looks so sort of elegant and valuable, and something's written on it, A Friend's Gift, oh my dear, how nice! We are friends, aren't we?”

“Yes” [Murdoch 1999].

Ф.С. Бацевич виділяє кілька різновидів аспектів комунікації, які мають залежність від різних чинників:

1. Аспекти комунікації, пов'язані із ключовою особою спілкування, яка підпорядковує собі увесь процес (виникнення, початок, тривалість, завершення, тематику тощо), а саме – з **адресантом**. Сюди включають мету висловлення (відкриту чи приховану), мовленнєву стратегію і тактику, типи мовленнєвої поведінки, які залежать від комунікативної мети адресата, установки мовця (прагматичні значення висловлення), непрямі значення, прагматичні пресупозиції (оцінка мовцем спільних знань, думок, поглядів, інтересів, зацікавлень, психологічного стану, особливостей характеру тощо), ставлення мовця до того, про що він повідомляє, оцінка змісту висловлення;

2. Аспекти комунікації, пов'язані з не менш важливою особою спілкування, яка “споживає” повідомлення та у відповідності до своїх когнітивних стратегій та умов ситуації інтерпретує одержану інформацію, тобто – з **адресатом**. Сюди відносяться готовність та спроможність сприйняття висловлення, інтерпретація мовлення (виділення непрямих і прихованих значень із висловлення, тип реакції на отримане повідомлення);

3. Аспекти комунікації, пов'язані зі **стосунками співрозмовників**. До цієї групи належать форми комунікації (дружня бесіда, суперечка тощо), соціально-етикетна сторона спілкування (наприклад, стиль мовлення);

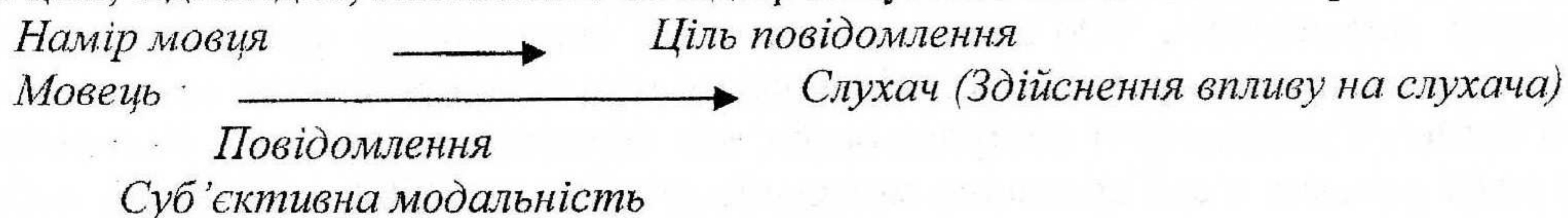
4. Аспекти комунікації, пов'язані із **ситуацією спілкування**. Тут необхідно зазначити, що на процес комунікації істотно впливають місце дії, час, умови перебігу тощо [Бацевич 2004, с. 105-107].

“Комунікативна інтенція – осмислений чи інтуїтивний намір адресанта, який визначає внутрішню програму мовлення і спосіб її втілення” [Бацевич 2004, с. 116].

Мовець, втілюючи комунікативний намір, перетворює об'єктивно-існуючу екстралінгвістичну ситуацію і передає співрозмовнику своє бачення цієї ситуації: за природою інформація зберігає свою об'єктивність, однак передається лише у суб'єктивній формі [Ігіна 2005, с. 51].

В залежності від комунікативної цілі мовця в мовленні функціонує певний набір комунікативних способів. Ціль мовця визначає способи, якими він користуватиметься: при

формуванні мовленнєвого акту мовець відбирає необхідні комунікативні способи для досягнення цілі, а ціль, відповідно, впливатиме на відбір комунікативних способів [Любашина 1983, с. 118].

Інтонація, з якою мовець висловлює свої думки чи почуття, орієнтуючись на співбесідника, оформлює певний комунікативний тип речення. Це означає, що за допомогою інтонації мовець може донести до слухача своє ставлення вислову, наприклад, іронію, здивування тощо.

Один з героїв роману Айріс Мердок "Чорний принц" зачепив болючу тему для іншого, і відповідна реакція слухача є яскравим прикладом цього: словосполучення *the stupidest thing* та заперечна частка *not* ілюструють негативне ставлення одного з комунікантів до теми розмови.

"But sometimes if you face a thing it becomes tolerable. You ought to face this, and anyway, you've got to, she's here and she's determined to see you, she's absolutely mad with interest, you can't avoid her. And you know, she is a most enormously nice person".

"I think that is the stupidest thing I have ever heard you say".

"All right, I know what you mean. But since you still feel so emotional about her..."

"I don't!" [Murdoch 1999].

Отже, комунікативна функція висловлення є однією з основних складових змісту суб'єктивної модальності, в якій, перш за все, виявляється намір мовця.

В залежності від ситуації речення може виражати констатацію певного факту, обіцянку чи погрозу. Неоднозначність в інтерпретації висловлення виникає при його вивченні в рамках однієї ситуації. Все залежить від того, чи приймаються до уваги його прагматико-комунікативні властивості [Мартинюк 1986, с. 59]. Завдання слухача / читача полягає у декодуванні почутої / прочитаної інформації та шляхом певних логічних дій правильно трактувати інтенції мовця, вкладені у висловлення. Якщо співбесідник реагує лише на семантичну сторону висловлення, ігноруючи прагматичне наповнення інформації, то таке спілкування цілком справедливо можна назвати комунікативною невдачею. Інколи, неадекватна реакція слухача може пояснюватися навмисним наміром порушити комунікацію, на що впливають чисто психологічні стосунки між комунікантами (підкреслено негативне відношення слухача до мовця, небажання спілкуватися, тощо) [Милосердова 1991, с. 170-171]. Наприклад, персонажі роману "Чорний принц" Рейчел і Арнольд дружина та чоловік) сильно посварилися. Бредлі (друг сім'ї) намагається заспокоїти Рейчел. Однак, через сильне нервово потрясіння, героїня відмовляється слухатися і навмисне намагається обірвати розмову, використовуючи словосполучення *go away* з негативним забарвленням.

"Go away now, leave me, please. Leave me alone with my thoughts and my torture and my punishment. I shall cry all night, all night. Sorry, Bradley. Tell Arnold I'm going to rest now. Tell him not to come near me again today. Tomorrow I will try to be as usual. There will be no recriminations, no reproaches, nothing. How can I reproach him? He will become angry again, he will frighten me again. Better to be a slave. Tell him I will be as usual tomorrow. Of course he knows that, he won't worry, he's feeling better already. Only let me not see him today".

"All right, I'll tell him. Don't be cross with me, Rachel. It's not my fault".

"Oh, go away".

"Shall I get you some tea? The doctor said tea".

"Go away" [Murdoch 1999].

Отож, успішність чи провал комунікативного акту в основному залежать від слухача / читача, його когнітивних, моральних, психологічних, фізичних станів [Бацевич 2004, с. 106].

Непогодження комунікантів базується на протилежних баченнях однієї ситуації. Рейчел – героїня роману А. Мердок, стверджує, що не хотіла, щоб лист був прочитаний, на що отримує заперечну відповідь *Of course you meant me to read it*.

"But, Rachel, you said you and Arnold told each other everything, so surely you".

"God, you are vile, vindictive".

"It's not my fault! It can't make any difference, can it?"

"Truly, I didn't mean you to read it, it was just a crazy accident, I didn't mean to upset you. Anyway, Arnold has probably changed his mind by now".

"Of course you meant me to read it" [Murdoch 1999].

Прагматика – система правил інтерпретації висловлення в комунікації, яка включає в себе мотивацію репліки і стратегії ведення розмови, а також мовні засоби, які втілюють ці стратегії в

життя [Демьянков 1981, с. 368]. Прагматика займається вибором мовних засобів для передачі своєї думки та почуттів, для впливу на слухача або читача з метою переконати його, схвилювати, обманути тощо. Прагматика повинна вивчати дії людини, вирішувати для себе задачі, практично втілюючи їх у мовленні [Степанов 1981, с. 325-326]. Суть прагматики полягає в інтерпретації намірів, цілей та зацікавлень мовця, які можна виявити у буквальному значенні висловлень [Булыгина 1981, с. 336]. Це означає, що значна частина розуміння пов'язана не з мовними правилами, які надають реченню певного значення на основі значень його компонентів, а зі здатністю адресата робити висновок про намір мовця, який не співпадає з тим, про що він говорить буквально [Булыгина 1981, с. 340].

Суб'єктивну модальність слід розглядати як прагматичну категорію, адже її складна структура знаходить відображення, в першу чергу, саме у творчій натурі мовця, особистість якого характеризується психічно складною будовою [Милосердова 1991, с. 32-33]. Вивчаючи прагматичний аспект суб'єктивної модальності, ми зіштовхуємося з проблемою багатого внутрішнього світу людини (як мовця, так і слухача/читача), можливою зміною цілей спілкування та динамікою розвитку їх взаємовідносин [Милосердова 1991, с. 120]. У полі досліджень сучасної лінгвістики прагматика включає усі умови, при яких людина використовує мовні засоби у спілкуванні. Наприклад, "умови адекватного добору й використання одиниць і категорій мови з урахуванням усіх конститутивних чинників з метою досягнення найбільш ефективного впливу на партнера по комунікації" [Бацевич 2008, с. 251-252]. Мовець вибирає лексичні одиниці і будує висловлювання в такий спосіб, щоб переконати слухача у своєму ставленні до предметів чи явищ [Торопова 1985, с. 92-93].

Задушевна бесіда двох друзів – Бредлі (письменника) та дочки його друга підкріплюється фразами *підтримки* і *доброзичливим* ставленням, що виявляє себе словами *подяки* *thank you*, прикметником позивної оцінки *glad* та прислівнику *yes*.

"I regard you as my philosopher".

"Thank you for treating me as an equal".

She looked up at me, not sure if this was a joke. "Bradley, we will be friends, won't we, real friends?"

"What was the meaning of the air balloon?" I said.

"Oh, that was just a bit of exhibitionism".

"I pursued it".

"How lovely!"

"It escaped me".

"I'm glad it got lost. I was very attached to it".

"It was a sacrifice to the gods?"

"Yes. How did you know?"

"Mr. Belling gave it to you".

"Yes, how did..."

"I'm your philosopher" [Murdoch 1999].

В.Л. Наер виділяє такі складові прагматичного аспекту: 1) власне прагматика як глобальна категорія – властивість будь-якого висловлення, в якому виражене відношення мовця до об'єкту комунікації, до власне комунікативного акту і через нього – до адресата; 2) адресант і адресат; 3) прагматична установка висловлення (матеріалізований в тексті конкретний намір адресанта відповідно вплинути на адресата); 4) прагматичний зміст; 5) прагматичний ефект (сприйняття адресатом прагматичної установки, яка лежить в його основі, шляхом декодування прагматичного змісту тексту) [Наер 1985, р. 5, 8, 11].

Ставлення адресанта до власне акту комунікації є певним способом впливу на адресата. Таке відношення може бути прямим (за допомогою певних засобів вираження оцінки), а також завуальованим [Наер 1985, р. 6]. Висловлюючись, мовець вкладає у репліку певний зміст – своє ставлення, яке, як він очікує та покладається на когнітивну здібність слухача, адекватно (правильно) сприйметься.

Прагматична реалізація кожного речення характеризується залежністю мовця від слухача, що змушує першого вибирати відповідні мовні форми висловлення, інтонацію, бажання підкреслити свій мовний статус, свою вихованість і т.д. Основним завданням слухача є правильна інтерпретація [Милосердова 1991, с. 139] змісту повідомлення: правильне розуміння ставлення мовця до того, про що він говорить і що він цим хоче сказати. Головними складниками прагматики висловлення є мовець (творець репліки) та слухач, де втілені всі погляди та ціль комунікації першого, в той час, коли другий диктує побудову висловлення, відбір слів та інші умови, з якими адресант повинен рахуватися [Наер 1985, р. 7].

У творі “Чорний принц” А. Мердок примирення Бредлі та його колишньої дружини відбувається за *взаємною підтримкою*, а у виборі лексики герої посилаються на ситуацію та орієнтуються один на одного. Серед лексичних засобів, які виражають суб’єктивну модальність, є прикметник *позитивної оцінки dearest*, іменник *позитивної оцінки friends*, словосполучення *of course* та прислівник *too*.

I used to dream we were reconciled, you know in dreams at night, real dreams».

“Me too”, I said.

“What tosh, my dearest, dearest Chris”.

“Oh sure, but all the same – you know something, suddenly I feel you're open to me, right open to me – I can walk straight in and there's welcome written on the mat – Brad, say those good words, will you, say you forgive me, say we're really reconciled and friends again at last”.

“Of course I forgive you, Chris, of course we're reconciled. You must forgive me too; I wasn't a patient man...”

“Sure I do” [Murdoch 1999].

Особливими ознаками комунікативно-прагматичного аспекту суб’єктивної модальності є: – вибірковість, яка виявляє себе в тому, що серед множини мовних варіантів вибираються лише ті, які відповідають конкретній ситуації спілкування та прагматичній установці мовця; – обов’язковість, яка проявляється в конкретних сферах спілкування, де мовець повинен враховувати сподівання свого партнера і дотримуватися прийнятих норм; – стабільність, яка має відносний характер, адже навіть в простому висловленні мовець може надати своїм реплікам відтінок жартівливості, іронії, насмішки [Анисимова 1983].

Проблема людського фактору в мові, судячи з вищесказаного, є надзвичайно актуальною, так як її основа криється в необхідності вивчати різноманітність взаємодії думок людини, її дій, почуттів, ставлення, зовнішнього та внутрішнього світів. Основна задача лінгвістів полягає у виявленні способу відтворення вищесказаного у мові і визначенні механізму використання мови для досягнення певних цілей, які виникають під час спілкування (комунікації).

Висновок. Суб’єктивна модальність – відбиває відношення мовця до змісту того, про що він говорить. Таке відношення реалізує себе в процесі комунікації та її кінцевій меті.

Комунікативна характеристика суб’єктивної модальності полягає в її втіленні у спілкування та передачі слухачеві (читачеві); прагматична характеристика – в успішному сприйнятті оцінки мовця слухачем (читачем) та реалізації впливу мовця (позитивному сприйнятті думки повідомлювача). Серед чинників, які визначають специфіку змісту комунікативно-прагматичного аспекту суб’єктивної модальності, ми визначаємо: намір мовця, ціль повідомлення, стосунки, у яких перебувають комуніканти, час та місце проведення інтеракції, відбір засобів впливу на слухача.

Література

- Агаева Ф. А. Модальность как лингвистическая категория (на материале английского и туркменского языков) / Ф. А. Агаева. – А.: Ылым, 1990. – 305 с. Алексеев А. Я. О типологическом изучении прагматики коммуникативных единиц языка / А. Я. Алексеев. – Днепропетровск: ДГУ, 1989. – С. 4-6. Анисимова Е. Е. О коммуникативно-прагматических нормах текста / Е. Е. Анисимова // Прагматика и структура текста. – М.: МГПИИЯ им. М. Тореца, 1983. – Вып. 209. – С. 3-13. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. – 344 с. Бацевич Ф. Проблеми і термінологічний апарат сучасної лінгвістичної прагматики / Ф. Бацевич // Проблеми української термінології. – Львів: Вісник нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2008. – № 620. – С. 250-253. Беляева Е. И. Функционально-семантические поля модальности в английском и русском языках / Е. И. Беляева. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1985. – 180 с. Булыгина Т. В. О границах и содержании прагматики / Т. В. Булыгина // Серия литературы и языка. – Известия АН СССР, 1981. – Т. 40. – № 4. – С. 333-342. Демьянков В. З. Прагматические основы интерпретации высказывания / В. З. Демьянков // Серия литературы и языка. – Известия АН СССР, 1981. – Т. 40. – № 4. – С. 368-377. Ивин А. А. Основания логики оценок / А. А. Ивин. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1970. – 230 с. Ігіна З. О. Модальні слова як мовне вираження логічних модальностей (на матеріалі англомовної художньої прози XIX-XX століть) / З. О. Ігіна // Філологічні науки. – Ніжин: Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя, 2005. – С. 51-54. Любашина Т. И. Коммуникативные способы речи и их отношение к прагматическому аспекту текста / Т. И. Любашина // Взаимодействие грамматики и других аспектов языка. – М.: МГПИИЯ им. М. Тореца, 1983. – Вып. 225. – С. 118-133. Мартынюк О. А. Прагматико-коммуникативные свойства предложений с модальными глаголами / О. А. Мартынюк // Лингвистические и дидактические аспекты исследования германских и романских языков. – Х.: Вища школа, 1986. – № 290. – С. 58-61. Милосердова Е. В. Семантика и прагматика модальности (на материале простого предложения современного немецкого языка) / Е. В. Милосердова. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 1991. – 196 с. Наер В. Л. Прагматика текста и ее составляющие / В. Л. Наер // Прагматика и стилистика. – М.: МПДИИЯ им. М. Тореца, 1985. – Вып. 245. – С. 4-13. Почепцов О. Г. Основы прагматического описания предложения / О. Г. Почепцов. – Киев: Вища школа, 1986. – 115 с. Прокофьева Н. В. Модальный аспект аргументативного диалога / Н. В. Прокофьева // Теоретичні і практичні аспекти комунікативної діяльності. – Х.: Основа, 1994. – № 382. – С. 90-95. Рудик І. М. Комунікативно-прагматичні типи висловлювань зі значенням згоди/незгоди в сучасній англійській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Рудик Ірина Миколаївна. – Житомир, 2000. – 174 с. Скепская Г. И. Грамматика в аспекте коммуникации. Понятие ситуации / Г. И. Скепская // Язык как коммуникативная деятельность человека. – М.: МГПИИЯ им. М. Тореца,

1987. – Вып. 284. – С. 30-37. Степанов Ю. С. В поисках прагматики (проблема субъекта) / Ю. С. Степанов // Серия литературы и языка. – Известия АН СССР, 1981. – Т. 40. – № 4. – С. 325-332. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.15 / Ткачук Вадим Миколайович. – Донецьк, 2002. – 221 с. Торопова Н. А. Два аспекта прагматических функций языковых единиц / Н. А. Торопова // Структурно-семантическое описание германских и романских языков в дидактических целях. – Х.: Вища школа, 1985. – № 274. – С. 92-96. Федосеева А. В. Имплицитная модальность высказывания в коммуникативно-прагматическом аспекте: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Федосеева Анна Владимировна. – Белгород, 2005. – 209 с. Murdoch I. Black Prince / Iris Murdoch. – Vintage, 1999. – 415 p.

ЖЕЛУДЕНКО М.А.

(Национальный авиационный университет)

ОСОБЕННОСТИ НЕМЕЦКИХ ЗАИМСТВОВАНИЙ В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена немецким заимствованиям в украинском языке. Анализируются способы проникновения германизмов в украинский язык; выделяются основные сферы, в которых появлялись германизмы в конкретный исторический период; рассматриваются разные хронологические периодизации, характеризующие появление немецких заимствований в украинском языке.

Ключевые слова: заимствование, германизм, лексика, влияние, языковой контакт, классификация.

Желуденко М.О. Особливості німецьких запозичень в українській мові. Стаття присвячена німецьким запозиченням в українській мові. Аналізуються способи проникнення германізмів в українську мову; виявляються основні сфери, у яких з'являлись германізми у конкретний історичний період; розглядаються різні хронологічні періодизації, що характеризують появу німецьких запозичень в українській мові.

Ключові слова: запозичення, германізм, лексика, вплив, мовний контакт, класифікація.

Zheludenko M.A. Peculiarities of German loanwords in the Ukrainian language. The article deals with German loanwords in the Ukrainian language. The author analyses penetration of Germanisms into the Ukrainian language. Much attention is paid to appearance of Germanisms in particular historical periods. Different chronological periods of German loanwords penetration into the Ukrainian language are examined.

Key words: loanwords, Germanism, lexical, influence, language contact, classification.

Процессы, происходящие в современном мире, ведут к глобализации на разных уровнях – от экономики и политики до лингвистики. Заимствования из одного языка в другой являются нормой и частью самого процесса глобализации. Часто заимствования возникают как результат новаторства в какой-либо отрасли науки или техники и трансформируются в интернационализмы. Заимствования отчасти являются отражением стремления к научному прогрессу и к цивилизации, поскольку на их основе создается язык международной терминологии.

Изучению межъязыковых контактов посвящены работы И.Шаровольского, Я.Гротта, Л.Крысина, Д. Лотте, М. Маковского и др., в которых раскрывается взаимодействие литературных языков, история контактирующих языков, а также материальная и духовная культура их носителей.

Исследования Д.Дорошенко, А.Дуличенко, Г.Зеленина, Э.Макеева, Ю.Терещенко, В.Янева, Л.Рудницкого, И.Мирчука показывают немецко-украинские отношения в европейском контексте, а также взаимодействие немецкого языка с другими языками.

Исследование языковых контактов, влияние одного языка на другой, заимствование лексики из разных языков является одним из заданий современной лингвистики, что и обуславливает *актуальность* данной проблемы. *Целью* данной статьи является анализ заимствований из немецкого языка в украинском языке, причины и способы их проникновения, а также хронологическая классификация семантических групп заимствований. *Предметом* исследования являются лексические заимствования из немецкого языка и их аналоги в украинских языках.

Заимствованиями считаются слова иноязычного происхождения, которые проходят через определенные фонетические и морфологические изменения. Заимствованные слова попадают в язык устным или письменным путем часто через посредство других языков. Немецкие заимствования попадали в славянские языки в целом, а в частности украинский язык непосредственно из немецкого, или через посредство других языков – венгерского, польского, чешского, латинского, французского, итальянского. Германцы, контактировавшие со славянскими племенами уже во времена праславянского языка, на протяжении долгого периода оказывали влияние на славянские языки [Лоте 1982; Мартынов 1963; Тищенко 2000].

Исследователи лексических германизмов А.Абони, Дробаха А., Л.Кошкарева выделяют такие факторы, оказавшие влияние на проникновение немецких заимствований в украинский язык: 1) польский и чешский язык, 2) украинско-немецкие деловые контакты, 3) этнокультурные украинско-